

Greenpeace- i spänningsfältet mellan professionell och radikal

En studie av sociala rörelsers institutionalisering

Abstract

In a democracy the people should be able to communicate with the politicians and express their opinions. Social movements, being part of the civil society, have their own ways of influencing and making their voices heard. Theories about *institutionalisation* state that social movements are radical in the beginning, but become more and more professional and less radical the more they grow. They have to be political correct in order to succeed in influencing. Greenpeace is one organisation within the environmental movement that has grown and become professional during the years, but still has kept its radical edge. They still occupy nuclear power stations, which is illegal. How is it possible that Greenpeace can manage to still be radical and at the same time professional? By analysing Greenpeace Sweden's internal texts from 1983-2010, where they communicate their opinions and actions against nuclear power, it appears that both the way they present it and what they say have changed during the years. They have adapted the content and way of presenting it according to societal events in order to appear more professional. This professionalization together with their still unconventional and radical actions allows them to be both professional and radical.

Nyckelord: framing, inramning, social rörelse, social movement, radikal, professionell, Greenpeace, institutionalisering, kärnkraft, textanalys, påverka

Antal ord:

9758

Innehållsförteckning

1	Problemområde, Syfte och Frågeställning.....	1
1.1	Metod.....	3
1.2	Val av fall och avgränsning.....	4
1.3	Material och källkritik	4
1.4	Disposition.....	5
2	Greenpeace.....	6
3	Metod.....	7
3.1	Vetenskapsteori	7
3.2	Kvalitativ textanalys	8
3.2.1	Strukturell analys.....	8
3.2.2	Stilanalys	9
4	Teoretiska referensramar.....	10
4.1	Institutionalisering.....	10
4.2	Sociala rörelser	11
4.2.1	<i>Framing</i>	12
5	Analys.....	14
5.1	Tillväxt och intern institutionalisering	14
5.2	Extern institutionalisering.....	15
5.2.1	Tidsperiod 1. År 1983-1990	15
5.2.2	Tidsperiod 2. År 1994-1997	18
5.2.3	Tidsperiod 3. År 2010.....	20
6	Slutsats	24
7	Referenser	26

1 Problemområde, Syfte och Frågeställning

I en fungerande demokrati är det viktigt att demos, folket, har möjlighet att kommunicera och kunna föra en dialog med de politiker som väljs och representerar folket. Politiker åker landet runt för att prata med vissa, ofta utvalda, personer om olika frågor och detta görs inte minst i valtider. Sociala rörelser är en del av civilsamhället och de försöker på sina egna sätt att påverka politiker, näringslivet och folket i sina hjärtefrågor. Vissa sociala rörelser arbetar med konventionella metoder såsom lobbying, medan andra skyr de lagliga gränserna och anser att civil olydnad är acceptabelt. Dessa sistnämnda använder istället olika former av okonventionella metoder.

Teori om *institutionalisering* av sociala rörelser innebär att rörelsen i begynnelsen är radikal, men ju mer de växer desto svårare blir det att behålla den radikala profilen. Rörelsen blir mer och mer professionell, i takt med att de växer och utvecklas som organisation (Martens, 2005:20-21). Ju mer de institutionaliseras, desto mer konventionella blir deras handlingar och sättet att agera utåt (Carter, 2007:148). De ändrar således sitt sätt att påverka och anpassar sig efter samhällets normer och oskrivna beteenderegler; allt för att passa in och kanske få tillträde till de kanaler där de kan få möjlighet att påverka de högst sittande politikerna.

Van der Heijden är en forskare som har undersökt miljörelsens institutionalisering och han identifierar tre aspekter av den: *organisationstillväxt*, *intern-* och *extern institutionalisering*. Tillväxten mäts i antalet medlemmar samt inkomst. Intern institutionalisering identifieras med en ökad professionalisering och centralisering. Slutligen innebär den externa institutionaliseringen en ändrad inriktning från okonventionella aktioner till mer konventionella (Carter, 2007:148).

Den globala miljörelsen har under årtionden arbetat med att påverka politiker att förhindra vår tids miljöförstöring. En av Sveriges, men även världens, största och kanske mest uppmärksammade organisationer inom miljörelsen är Greenpeace. Deras konfrontativa strategi och motto är ”Handling är viktigare än ord”, samtidigt som de har lärt sig att föra en dialog med makthavare (Boström, 2001:11 och 74). I juni 2010 intog Greenpeace det svenska kärnkraftverket Forsmark, för att visa på den bristande säkerheten på det som skall vara en av landets mest välskyddade byggnader. Denna handling väckte starka politiska reaktioner från båda blocken. Mona Sahlin sade att det var ”*Förvånande, oroande, oacceptabelt och mycket allvarligt [...]. Jag tycker inte att den vällovligen kampen mot kärnkraften ska ske genom att olovligen ta sig in på kärnkraftens*

anläggningar. Det är fel metoder och det är farliga metoder. Debatten ska föras i riksdagen och demonstrationer utanför riksdagen [...].” (Bengtsson et al, 2010).

Skall staten kunna bestämma att folket i denna fråga endast bör kommunicera med sina politiker via demonstrationer utanför riksdagen? Intentionen är inte att svara på denna fråga, utan att uppmärksamma att det finns skilda meningar om hur till exempel kärnkraftsdebatten skall föras mellan politiker och folket. Det är viktigt att poängtera att en organisation som Greenpeace inte representerar hela folket, för det är faktiskt ingen som vet hur många i vårt land som faktiskt stödjer en social rörelses åsikter och handlingar. Det är bara politiker som kan bedömas utifrån valresultat. Däremot är mångfalden i debatten viktig och att det går att göra sin röst hörd. Det är en av anledningarna till att många enskilda individer engagerar sig i sociala rörelser, för att där kan deras röster gå samman och starkare genljuda i samhället.

Jag har valt att arbeta med Greenpeace, för att jag anser att de är en av de mest intressanta organisationerna inom miljörörelsen. De skiljer sig från många av de andra organisationerna och de är inte rädda för att sticka ut. De har gjort sig kända för att målet helgar medlen och att det är resultat som räknas; oavsett om aktivisterna till och med riskerar sitt liv eller om handlingarna ryms inom lagens ramar. Mig veterligen finns det ingen annan organisation med Greenpeaces storlek inom miljörörelsen, som vågar agera lika radikalt som de. Deras radikala aktioner såsom att inta och kedja fast sig på fartyg innehållande kärnavfall har varit Greenpeaces starka vapen med syftet att peka på ett större problem. Dessa former av aktioner har Greenpeace gjort sedan de grundades 1971 (Claudi, 1988:78-79; Boström, 2001:240).

Jag gör ett antagande att Greenpeace uppfyller det första och andra kriteriet för institutionalisering, organisationstillväxt och intern institutionalisering. Antalet medlemmar har ökat och det har även deras intäkter gjort under årens lopp. Vidare gör jag ett antagande att de numera är professionaliserade och mer centraliserade, då de har anställt professionella som arbetar med till exempel marknadsföring och forskningsrapporter. Dessa två kriterier förklaras mer utförligt under kapitel fem, Analys. Jag kommer därför att fokusera studien på det tredje kriteriet, den externa institutionaliseringen. Jag menar att Greenpeace egentligen är både professionella och radikala i och med att de fortfarande agerar med okonventionella handlingar samtidigt som de har växt som organisation, professionaliserats och centraliserats. Detta utmärker dem från andra organisationer inom sociala rörelser. Greenpeace är i viss grad institutionaliserade, men vad innebär det egentligen att vara institutionaliserad?

Syftet med denna uppsats är att analysera hur en organisation inom en social rörelse samtidigt kan vara både professionell och radikal och pröva teorin om institutionalisering på Greenpeace. Analysen kommer att fokusera på deras externa institutionalisering, vilket innebär fokus på deras handlingar och det arbete som de gör för att påverka frågan om kärnkraft. Hur kommunicerar de sitt arbete mot kärnkraften och vad lägger de fokus på?

Frågeställningen lyder som följande:

Hur kan Greenpeace vara radikala och professionella samtidigt?

Analysen kommer att göras med teorin om *framing*, hur de ramar in en fråga och i detta fall kärnkraftsfrågan. Med dessa ramar vill jag visa hur Greenpeace har fokuserat och hanterat denna fråga och hur de faktiskt kan vara både professionella och radikala samtidigt.

1.1 Metod

Då det är en enda organisation som kommer att undersökas blir det en *intensiv studie*, ”*small-n*” och mer precist en *enstaka fallstudie* (analys av en analysenhet). Det kommer i viss mån att vara en *teoriprövande studie*, då teorin om institutionalisering kommer att prövas på Greenpeace för att se hur det kan vara att de fortfarande genomför sina radikala handlingar samtidigt som de har växt som organisation och utvecklats (Teorell och Svensson, 2007:10, 26 och 80-82).

Det material som kommer att ligga till grund för analysen är internt material publicerat av Greenpeace själva. Materialet utgörs av medlemstidningen ”*Greenpeace*” och tiden för publikation går från 1983-1997 (alla nummer finns inte fysiskt under denna tidsperiod). Det första numret som finns att tillgå på Universitetsbiblioteket i Lund är nummer 1 från 1983 (medlemstidningarna kommer att refereras till enligt följande modell: GP 83:1: plus sidonummer). De utkom tre till fyra gånger per år mellan 1983-1994 (till och med GP 94:1), då den bytte namn till ”*Kampanjrapport*”, varav sistnämnda inte har gått att få tag på. År 1996 återkommer ”*Greenpeace*”, för att sedan sluta produceras med utgåvan GP 97:1. Därefter finns inga tryckta medlemstidningar, men det finns material publicerat på Greenpeace Sveriges hemsida. Beroende på det material som finns att tillgå har tre tidsperioder valts ut, vilka är följande: *1983-1990*, *1994-1997* samt *2010*. Det viktigaste är inte att bokstavligen tolka när något sker inom varje enskilt tidsperspektiv, utan snarare att följa den utveckling som materialet tar. Jag är medveten om skillnaden i materialets bredd under den första tidsperioden, jämfört med den andra, men det beror på tillgången av material. Tidsperioden *2010* innehåller en rad dokument som finns publicerade på Greenpeaces svenska hemsida (www.greenpeace.org/sweden). Det finns inget publiceringsdatum för dessa dokument, men jag gör ett antagande om att dessa representerar deras nuvarande kommunikation i den berörda frågan. Namnet på perioden *2010* representerar materialet under senare delen av 2000-talet.

För att kunna analysera det interna materialet, vilket analysen grundas på, och dra slutsatser av texterna kommer *kvalitativ textanalys* och mer specifikt *struktur- och stilanalyser* baserade på Hellspong (2001) att göras. Dessa analyser tillsammans med hur de har ramat in frågan under de olika tidsperioderna ger ett underlag för att kunna bedöma hur de kan vara både radikala och professionella samtidigt.

1.2 Val av fall och avgränsning

Jag har valt att arbeta med miljörelsen, Greenpeace och kärnkraftsfrågan. Miljörelsen har valts för att miljön är ett aktuellt politiskt område där ett flertal aktörer agerar utifrån såväl skilda som gemensamma intressen och mål. Greenpeace är en organisation som aktivt har engagerat sig för miljön och kärnkraftsfrågan har varit en politiskt viktig fråga ända sedan 1980- talet och är det än idag. Det är en fråga som har berört alla politiska partier och som fortfarande gör det. Många andra miljöfrågor, såsom försurningen, har varit aktuella för att sedan falla bort från den politiska agendan. Kärnkraften har även varit relevant för väljarna med tanke på den folkomröstning som ägde rum 1980 och det är fortfarande en fråga som flitigt debatteras i media.

Greenpeace är idag en stor internationell organisation med kontor och aktiviteter i många länder. Jag valde den svenska organisationen, då det endast var svenskt tryckt material från den första och andra tidsperioden som fanns att tillgå. Jag är medveten om att Greenpeace Sverige gick upp i en nordisk organisation år 1998, men jag har valt att fortsätta se det som en svensk organisation vid genomförandet av analysen. Greenpeace Sverige har fortfarande efter år 1998 kontor i Sverige och genomför nationella aktiviteter. Greenpeace Sverige är en del av Greenpeace International och jag ser det som en organisation vars värderingar och åsikter är grundade ur de ursprungliga värderingar och tankar som grundade Greenpeace. Fortsättningsvis kommer Greenpeace Sverige att benämnas som GP och de andra delarna av Greenpeace med sina fullständiga namn.

1.3 Material och källkritik

Vid kvalitativa textanalyser är valet av material naturligt en väsentlig del av arbetet och valet står mellan att välja snävt eller brett. Textanalys kräver ofta detaljerad läsning vilket tar mycket tid i anspråk. Det optimala är att studera allt tryckt material, vilket är en omöjlighet. Varje exkludering av material medför en risk att en väsentlig text tas bort från analysen, men det är en problematisk avvägning som författaren måste leva med (Esaiasson et al., 2007:248-249).

Materialen är valt utifrån en snäv linje och den främsta anledningen är tillgången till material från 1980-1990- talen i form av internt tryckt material. Både externt- och internt material kommer dock att användas. Externt material i form av till exempel böcker om organisationen och publicerat material på hemsidor samt internt material i form av ledare och artiklar publicerade i GP:s medlemstidningar. Dessa ledare och artiklar visar hur de själva ser på sin organisation och sitt arbete, vad de vill förmedla till sina medlemmar samt olika former av statistik. Till själva analysen kommer endast internt material från medlemstidningar under 1980-1990- talen och GP:s hemsida att användas i form av artiklar och uttalanden i kärnkraftsfrågan. Urvalet under de olika tidsperioderna

är således gjort på samma sätt (de handlar om kärnkraft), men materialet under de två första perioderna är medlemstidningar och under den sista är det material från GP:s hemsida.

Detta val av material till analysen medför både fördelar och begränsningar för analysen. Arbetet begränsas för att det bara finns ett visst internt material publicerat och tillgängligt. Jag är medveten om det och att ett bredare material kanske skulle ha påverkat analysen. Fördelen med att arbeta med internt material är närheten till organisationen och att det visar på hur organisationen själva ser på sitt arbete, sina handlingar och hur de kommunicerar kring dessa. Det är här som de förmedlar sina tankar om vad de har gjort och varför. Externt material innebär att någon utomstående skriver om organisationens aktioner och idéer, vilket resulterar i filtrerat material med risk för förvrängningar. Risken med att arbeta med internt material är att GP ramar in sin fråga på ett speciellt sätt för att intressera (fler) anhängare, men det är ju precis dessa ramar som studien vill undersöka.

1.4 Disposition

I det första kapitlet presenteras problemområdet, syftet samt frågeställningen följt av en kortare introduktion till metoden. Därefter följer ett avsnitt om val av fall och avgränsning samt en diskussion kring material och källkritik. I kapitel två ges en introduktion till Greenpeace som organisation samt en kort historisk tillbakablick. I kapitel tre presenteras metoden mer ingående och inleds med en diskussion kring vetenskapsteori. Därefter kommer en del om kvalitativ textanalys och mer specifikt om de två analyser som kommer att användas, strukturell- och stilanalys. Kapitel fyra tar upp de teoretiska referensramarna och först presenteras institutionaliseringsteorin, följt av teori om sociala rörelser och *framing*. I kapitel fem följer analysen, som delas in i tre olika tidsperioder, vars strukturer ser likadana ut för att på ett enkelt sätt kunna följa utvecklingen. Avslutningsvis, i kapitel sex, sammanfattas materialet i en slutsats och svaret på den inledande frågeställningen besvaras.

2 Greenpeace

Greenpeace skapades 1971 som ett resultat av en aktion mot kärnvapensprängningarna i Alaska. Protesterna var många, men de mest radikala utfördes av några kanadensiska ungdomar som riskerade sina liv för att stoppa de amerikanska bombningarna. De skulle helt enkelt lägga till med sin båt så nära sprängplatsen att den amerikanska staten skulle bli tvungen att blåsa av hela projektet. Aktionen misslyckades denna gång, men ungdomarna fick ett sådant gehör världen över att den amerikanska staten bestämde sig för att ställa in fortsatta sprängningar. Ungdomarna insåg att de med hjälp av media och radikala handlingar faktiskt kunde uppnå resultat och grunden till Greenpeace var lagd (Eckerman, 1989:9-11).

Greenpeace för en kamp om en grön fred i världen och är såväl en freds- som ekologisk rörelse med målet att skapa en fredlig värld i ekologisk balans (Claudi, 1988: 9 och 45). En viktig del för att uppnå detta mål är att bekämpa kärnvapen och det var även så organisationen skapades. Denna kamp för nedrustning hör ihop med deras kamp för en avveckling av kärnkraften, då civil kärnkraft och militära kärnvapen är nära sammankopplade. Kärnkraften var från början en biprodukt av kärnvapenproduktionen och en stat som använder kärnkraft som energikälla, kan med anrikat uran eller plutonium (två mycket farliga radioaktiva grundämnen) skapa atomvapen. I begreppet kärnkraft innefattas i denna studie material som behandlar ett flertal sidor av både kärnkraft och nedrustning såsom reaktordrift, uranbrytning, radioaktivt avfall, kärnvapen och provsprängningar (www.greenpeace.org/karnkraftochkarnvapen).

Kampen mot kärnkraft har varit ett av flera övergripande mål för Greenpeace sedan de skapades och är det än idag (www.greenpeace.org/karnkraftochkarnvapen). Greenpeace har dock vuxit sedan begynnelsen och år 1979 skapades Greenpeace International. Greenpeace Sverige skapades år 1983 efter en aktion mot transporter av kärnavfall mellan Sverige och Frankrike (Boström, 2001:73). Idag har Greenpeace International sitt huvudkontor i Amsterdam med regionala och nationella kontor i ytterligare 28 länder (www.greenpeace.org/international/struktur). År 1988 hade GP 210 000 medlemmar, men de minskade drastiskt i antal under 90- talet (77 000 medlemmar fanns kvar 1997) (Boström, 2001:74). År 1998 slogs GP i Sverige samman med de danska, norska och finska organisationerna och Greenpeace Norden skapades. Arbetet bedrivs dock fortfarande i de olika länderna (Brown, 1999:57).

3 Metod

För att kunna bearbeta min empiri, kommer jag att använda mig av kvalitativ textanalys som metodform. I viss mån kommer även teorin om *framing* att vara ett verktyg för att kunna genomföra analysen, men det förklaras senare i kapitel fyra, Teoretiska referensramar. Kvalitativ textanalys kommer nedan att presenteras mer utförligt, men först följer ett avsnitt om *vetenskapsteori*.

3.1 Vetenskapsteori

De två stora frågorna inom vetenskapsteori är huruvida det finns en objektiv verklighet och vad den i så fall består av, samt om denna verklighet kan förstås och i så fall förse oss med kunskap om den. Den första frågan behandlar begreppet *ontologi*, läran om verkligheten och varandet. Den andra behandlar begreppet *epistemologi*, läran om kunskap (Bergström och Boréus, 2005:20).

Forskarens tankar kring om det finns en objektiv verklighet eller inte, ontologi, påverkar hur han/hon kommer att arbeta med sin forskningsfråga. Om den finns, ansluts forskaren till det *realistiska* forskningslaget, vilka anser att alla forskare kan utgå från samma fundament. Realisterna analyserar det materiella, för det är det som har ontologisk status i deras ögon. De som anser att en objektiv verklighet inte finns, menar att vi själva formar verkligheten och att den finns i relation till oss själva. Dessa senare kallar sig *relativister* och analyserar idéer (idéer om hur verkligheten har tolkats). Realisternas syn på hur kunskap om vår verklighet kan uppnås är *objektiv*, vilket innebär att det i princip inte är någon skillnad mellan verkligheten och hur den beskrivs. Relativisterna, å andra sidan, anser att det inte går att formulera ett svar på hur verkligheten ser ut, utan det beror på vem som förklarar den (en *subjektiv* syn) (Bergström och Boréus, 2005:20-21 och 294).

”Att förstå en text är att finna dess mening- att tolka den.” (Hellspong, 2001:160). Tolkning och förståelse är ord som relativisterna använder och de är nära sammankopplade i själva läsakten. *Hermeneutik* betyder tolkningskonst och frågan om vad det skrivna eller sagda betyder i sitt sammanhang. Detta ställs ibland i motsats till strävan att förklara (vilket realisterna eftersträvar), men att förklara och förstå berör varandra på många punkter. Vid letandet efter förklaringar till varför en text ser ut som den gör, kan hjälp ges för att inse vad den egentligen menar och tvärtom för utan tolkning finns ingenting att förklara (Hellspong, 2001:160-161). Att tolka och vad tolkningarna innebär är naturligtvis ett viktigt element för denna studie och jag är medveten om att de ramar som tas

fram under analysen inte är neutrala. Min förförståelse kommer att påverka och det är viktigt att komma ihåg vid behandling av slutresultatet.

3.2 Kvalitativ textanalys

Varje dag läses olika former av brukstexter såsom blanketter och informationsbroschyrer, vilka har ett praktiskt och teoretiskt syfte i motsats till konstnärliga texter som har ett estetiskt syfte. Det är viktigt att studera dessa brukstexter, för de visar hur språkliga tecken kan fungera som redskap för tänkande och handlande. Att tolka en text kan göras på olika sätt och ofta finns det ett speciellt syfte vid tolkningen, vilket påverkar valet av analysform (Hellspong, 2001:13-14). Medlemstidningar är ett exempel på en brukstext och därför är valet av Hellspongs (2001) analysmetoder lämplig.

De två analysmetoder som bäst passar uppsatsens syfte är strukturell analys och stilanalysen (Hellspong, 2001:61 och 68). Den strukturella analysens syfte är att ge en beskrivning på textens språkliga, innehållslig och sociala struktur mot bakgrunden av dess kontext och den är lämplig för alla slags brukstexter. Det är ändamålsenligt att kombinera denna form med en specialanalys, vilket stilanalysen är. Stilanalysen blir en lämplig summering av den strukturella analysen (Hellspong, 2001:61-67). Stilanalysen berör inte endast ordvalet, utan även innehållet. Dess syfte är att ange en texts stildrag samt visa vilka uttryck de tar sig. Material med en uttrycksfull och stark stil är tacksamma att studera (Hellspong, 2001:68-69). Den strukturella analysen kommer att användas som en bas där stilanalysen läggs på, för att hjälpa till att få fram ramarna. GP:s radikalitet och professionalitet antas vara lämpliga att analysera med stilanalysen, för att deras material antagligen är uttrycksfullt och starkt (precis som organisationen vill vara).

3.2.1 Strukturell analys

Analysen går ut på att ställa sig själv ett antal frågor om textens uppbyggnad och det mest lämpliga är att ställa dem med texten som helhet i åtanke. Dessa frågor kretsar kring några olika områden såsom *kontexten*, *den textuella strukturen*, *den ideationella strukturen*, *den interpersonella strukturen* samt vilka *samband* som föreligger mellan dessa (Hellspong, 2001:61-67).

Kontexten handlar om vilket sammanhang texten uppträder i, till exempel vilken funktion texten har i verksamheten samt om det finns öppna och dolda anspelningar i texten. Den textuella strukturen innefattar vilken yttre form texten har såsom vilka huvuddelar den består av (form, innehåll och funktion). Den ideationella strukturen ser på vilka teman som tas upp och hur de vinklas i texten. Vilket verklighetsperspektiv texten innehar och vilka delar av textens innehåll som är implicita och står att läsa mellan raderna. Den interpersonella strukturen ser på vilken social aktivitet som texten kännetecknar. Försöker texten att påverka

läsaren med hjälp av argument och hur förhåller sig texten till läsaren? Är den förtrolig eller har den en artig distans? Vilken social ram iscensätter den? Till slut handlar det om att se vilka samband som finns mellan de olika delarna, för att kunna skapa en enhetlig bild över textens struktur (Hellspong, 2001:62-67).

3.2.2 Stilanalys

En texts stil är bland det första som granskas och kan ses som textens förhållande till ämnet, läsaren och situationen. Detta kallas även textens framställningssätt och om en viss sida av framställningssättet åsyftas kallas det *stildrag*. Ett inslag i texten som bidrar till ett sådant stildrag kallas *stilmarkör*. Att undersöka dessa stildrag och markörer och hur de verkar är att genomföra en stilanalys. Att fånga andan i det som läses (Hellspong, 2001:68).

För att leta efter stildrag på ett systematiskt sätt inriktas frågorna och analysen på några olika stilområden: *språkligt orienterade*-, *innehållsligt orienterade*-, *socialt orienterade*- och *kontextorienterade stildrag*. Den språkliga ser till exempel på om stilen är informationstät eller om den är utsmyckad och retorisk. Den innehållsliga tittar på om den är konkret, dynamisk eller exakt. Den sociala fokuserar på om stilen är emotionell, humoristisk eller ironisk eller kanske mycket formell alternativt personlig. Den kontextorienterade ser om den är parodisk, modern eller vetenskaplig. Sammanfattningsvis läggs analyserna samman för att skönja om texten har en enhetlig stil. Vem som har skrivit texten tas även med i beaktning, för att det kan också påverka stilen (Hellspong, 2001:70-73).

4 Teoretiska referensramar

Den grundläggande teorin för studien är den om sociala rörelser institutionalisering och hur de teoretiskt sett går från att vara radikala till professionella. Teorin kommer sedan att prövas på GP, för att se vad det innebär. Först beskrivs denna teori, därefter följer teorin om sociala rörelser och om *framing*.

4.1 Institutionalisering

Institutionalisering kan ses både som en process som sker över tid och som en egenskap där ett socialt beteende kontinuerligt upprepas för att slutligen uppfattas som något självklart (Scott, 2008:121). Denna uppsats kommer att fokusera på institutionaliseringen som process och vad det innebär.

Vad menas med social rörelse i denna studie? ”*A social movement is a purposive and collective attempt of a number of people to change individuals or societal institutions and structures.*” (Davidson, 1985:1). Den största delen av den teori som finns skriven om sociala rörelser (*social movement*) pratar om rörelsen och inte om enskilda organisationer, till exempel miljörörelsen. Greenpeace är en organisation bland flera inom miljörörelsen. GP kommer att användas som fall för att titta på teorin om sociala rörelser i sin helhet.

Nya institutionella former kan uppkomma då människor vars åsikter går isär eller trycks ned bildar en gemensam organisation för att kunna föra fram sina åsikter. De saknar ofta tillgång till de resurser som den etablerade makten har att tillgå och måste därmed utmana existerande rutiner och strukturer för att göra sin röst hörd. Ofta sker detta med okonventionella metoder, som drar till sig uppmärksamhet och folkets intresse (Scott, 2008:103). Det är dessa nya institutionella former som är sociala rörelser.

Relationen mellan sociala aktörer och statens institutioner är ett av de äldsta forskningsområdena inom statsvetenskapen. Intresset inom forskningen har framförallt fokuserat på den sociala aktivismens uppgång och fall och hur de uttrycker sitt missnöje mot statens politik. Interaktion mellan den sociala rörelsen och staten kan ske på olika sätt, men någon form av interaktion måste ske för att resultat skall uppnås (Martens, 2005:6-7).

När den sociala rörelsen börjar interagera med andra samhällsliga aktörer och officiella institutioner sker en rad processer och det uppstår en dynamik dem emellan som kallas institutionalisering. Denna process leder till att den sociala rörelsen anpassar sitt beteende och att deras interna egenskaper förändras. Rörelsen blir mindre radikal och mer professionell, vilket leder till en mer

byråkratiserad organisation i form av hierarkier och ansvarsfördelning (Martens, 2005:6-7 och 20-21). Institutionaliseringsen sker i en gradvis process, som börjar som ett diffust fenomen. Sakta men säkert skapas en organisatorisk struktur, för att slutligen bli en stor institution med byråkratiska strukturer. Forskaren inom sociologi Robert Michaels hävdade att en organisation alltid etablerar en hierarkisk kultur (även kallat ”*iron law of oligarchy*”), även om det går emot deras ideologiska principer. Det går helt enkelt inte att undvika enligt Robert Michaels. När organisationen växer, ökar kraven på koordinering av administration och professionellt ledarskap. Organisationens viktigaste mål blir dess egen konsolidering och byråkratiska funktioner blir viktigare än ideologiska tankar. Organisatoriska strukturer skapas för att hantera de ökade kraven på koordinering, som uppkommer när den interagerar med andra. De anställer professionella personer för att ta hand om marknadsaktiviteter, erkända forskare som tar hand om specifika sakfrågor och någon som kan ta hand om medlemsfrågor. Denna professionalisering och byråkratisering säkrar rörelsens framgång i samhället, men det kostar. Priset betalas i form av att rörelsens idealistiska och ideologiska mål kommer i skymundan och det är inte längre dessa mål som drar rörelsen framåt (Martens, 2005:20-21).

Van der Heijden är en forskare som har undersökt miljörörelsens institutionalisering och han identifierar tre aspekter av den: organisationstillväxt, intern- och extern institutionalisering. Den första parametern mäts i antal medlemmar samt inkomst. Den andra parametern, intern institutionalisering, identifieras med en ökad professionalisering och centralisering och den externa institutionaliseringen innebär en ändrad inriktning från okonventionella aktioner till mer konventionella (Carter, 2007:148).

Studiens fokus kommer att ligga på den tredje parametern, den externa institutionaliseringen, som innebär att den sociala rörelsen går från att agera okonventionellt till konventionellt. Den delen handlar om det externa arbetet, alltså vad som görs och sker ut mot folket och politikerna. Målet är att uppnå resultat, att lyckas med att påverka politikerna, det civila samhället och näringslivet. Hur denna externa del ser ut för GP påverkar hur kommunikationen med till exempel politikerna kommer att se ut i vårt samhälle och det är därför denna teoretiska del av institutionaliseringen har valts för denna studie.

4.2 Sociala rörelser

På senare tid har enligt Benford and Snow (2000) *framing* tillsammans med *politiska möjligheter* och *mobiliseringsstrukturer*, blivit ansedda som centrala delar för att förstå sociala rörelser (Benford and Snow, 2000:611). Teorier om sociala rörelser fokuserar ofta på relationen mellan dessa tre element. Politiska möjligheter innebär att den sociala rörelsen och dess framväxt påverkas av en rad politiska möjligheter och restriktioner, som finns i den kontext som rörelsen befinner sig i. Dessa politiska system formar som sagt den sociala rörelsen (se ovan om institutionaliseringsprocessen), men utformningen påverkas även av

mobiliseringsstrukturer. Med de senare menas de kollektiva medel, informella och formella, genom vilka människor engagerar sig i kollektiva handlingar. Det handlar om hur rörelsen strukturerar sig för att på bästa sätt kunna ta tillvara på de politiska möjligheter som finns för att förändra och uppnå sitt mål (McAdam et al., 1996:2-3). Dock krävs det, för att rörelsen skall lyckas att uppbringa en kollektiv handling, att även *framing* finns med som element tillsammans med de två andra. Människors gemensamma definitioner och betydelser av en situation agerar som en medlare mellan möjlighet, organisation och aktion. Människor måste åtminstone känna sig illa berörda av något samtidigt som de har en optimistisk känsla av att det går att förändra denna situation. Utan dessa känslor är chansen liten att människor kommer att mobilisera när möjlighet ges och det är precis denna socialpsykologiska dynamik som Benford och Snow (2000) kallar *framingprocessen* (McAdam et al., 1996:5). *Framing* innebär en struktur av underliggande övertygelser, värderingar och uppfattningar (Schön och Rein, 1994:23). Konceptet *framing* kopplas inte direkt till en disciplin, utan används även inom till exempel sociologi, psykiatri och psykologi (Klandermans et al., 1999:134).

Relationen mellan *framing*, politiska möjligheter och mobiliseringsstrukturer är alla viktiga delar för att kunna förstå sociala rörelsers uppkomst och utveckling. Möjligheter kommer att ramas in, *framing*, av rörelsen och kopplas till de strategiska aktioner som rörelsen gör. Rörelsen legitimerar sina val av aktioner genom att titta på den relativa möjligheten, alltså hur de kan uppnå maximal påverkan (Gamson och Meyer, 1996:283-284).

Då det är GP:s externa institutionalisering med deras handlingar och hur de pratar kring dessa som kommer att analyseras, ligger fokus på *framing*. Detta för att med denna teori kommer GP:s ramar framträda och visa på hur de pratar om sina handlingar och vad de fokuserar på. Fokus ligger inte på varför GP har uppkommit eller varför kärnkraftsfrågan har satts på deras agenda och inte heller hur de har utvecklats som organisation. Det handlar om att finna de värderingar och övertygelser som har drivit GP i kärnkraftsfrågan och hur dessa har påverkat deras handlingar. Handlingar i detta fall är inte endast själva aktionen, utan även allt runt omkring som visar på hur de själva talar om sin organisation, sina åsikter och hur allt detta framförs. Det handlar om att analysera radikalitet och professionalitet under ett antal år i en viss fråga och då anser jag att *framing* är ett bra verktyg att använda.

4.2.1 *Framing*

Benford och Snow (2000) skrev en artikel där de summerade det mesta som fanns skrivit om sociala rörelser i relation till *framing* (Benford och Snow, 2000:611-612). Den teori som de beskriver kommer att ligga till grund för analysen, för att de gör en summering av det som hitintills har skrivits.

Benford and Snow (2000) menar att *framing* innebär de medvetna och strategiska ansträngningar som grupper av människor gör för att föra fram sina åsikter om världen och om dem själva, vilket då legitimerar och motiverar de

kollektiva handlingarna. Detta menar de är original definitionen, skapad av David Snow (McAdam et al., 1996:6). *Framing* är en dynamisk process, som hela tiden pågår och de kollektiva handlingsramar som framkommer ur denna process förändras ständigt. De skapas, motsägs, omvandlas och ibland till och med ersätts under en social rörelses tid (Benford and Snow, 2000:628). En social rörelses mål är att påverka och det är egentligen även målet med *framing*. Att lyckas med att påverka, i en viss fråga, uppnås via att fokusera på *framingens* kärnmål: *diagnostic*, *prognostic* och *motivational framing* (Benford and Snow, 2000:615).

Diagnostic framing innebär helt enkelt att identifiera vad problemet är. *Prognostic framing* innebär att formulera en lösning på problemet, uppnå konsensus om lösningens lämplighet samt mobilisera styrkan inför handling. Det är naturligtvis viktigt att det finns en överensstämmelse mellan dessa två kärnmål för att lyckas med det tredje målet, *motivational framing*. Detta senare innebär att förmedla meningsfulla motiv och anledningar för anhängarna att engagera sig i rörelsen och stanna kvar (Benford and Snow, 2000:615-618).

Det är dessa kärnmål som senare kommer att användas i analysen för att ta fram de ramar som GP har använt sig av under olika tidsperioder med målet att påverka andra i frågan om kärnkraft. Vad anser GP vara problemet med kärnkraft och vilken eller vilka lösningar för de fram? Hur för de fram sina åsikter och lösningar? Vilka motiv och anledningar åberopar de? Hur ser helt enkelt deras påverkan ut? Finns det en överensstämmelse mellan vad de säger, hur de säger det och vad de gör? Det är detta som följande analys kommer att fokusera på.

5 Analys

Analysen kommer att delas upp i två delar där den första kort kommer att behandla de två första elementen i institutionaliseringsprocessen, tillväxten och den interna institutionaliseringen. Den ligger som grund för den andra delen som behandlar studiens främsta område, den externa institutionaliseringen.

Det är återigen viktigt att poängtera att ramar inte är neutrala och att detta är min analys och tolkning av texterna.

5.1 Tillväxt och intern institutionalisering

Greenpeace var när de grundades på 1970-talet en del av den nya sociala rörelse, som utmärkte sig för att vara okonventionell och som ofta använde radikala aktioner (Van der Heijden, 1999:199-201). Greenpeace grundades 1971, men fick sitt namn Greenpeace Foundation först 1972. Intresset för dem och för att stödja dem medförde att oberoende Greenpeace-grupper växte fram under 1970-talet i bland annat Nordamerika och Västeuropa. År 1979 upprättades ett högkvarter i Amsterdam (Greenpeace International grundades). Under 1980-talet fortsatte de att växa och många av deras kampanjer uppnådde goda resultat (Utrikespolitiska Institutet, 1995:2). GP grundades 1983 och antalet medlemmar växte snabbt från tiotusen år 1984 till hundratusen år 1987. År 1989 uppgick antalet medlemmar till tvåhundra tusen (GP 86:1:11 och 20). GP fick stora administrativa problem med att hantera denna enorma ökning på 2000 % på endast 6 år (GP 89:4:2)! Med fler betalande medlemmar, ökade inkomsterna och organisationen kunde växa och de hann knappt anställa folk i takt med tillväxten (GP 88:2:8).

Greenpeace i sin helhet blir allt mer en modern och professionell organisation. De liknar alltmer ett transnationellt företag där den växande affärsverksamheten med profilreklamsprodukter blir allt större och med aktiva marknadsavdelningar, precis som i kommersiella företag (Claudi, 1988:21, 40 och 42). Greenpeace är mycket riktigt en organisation som använder sig av radikala aktioner med parollen: ”Från ord till handling”, men det som skiljer dem åt jämfört med andra organisationer inom miljörörelsen är att de varken utger sig för att vara eller är demokratiska. De har en elitistisk och hierarkisk struktur med professionella aktivister. Medlemmar är egentligen supporters vars inbetalningar inte ger dem några formella organisatoriska rättigheter och deras engagemang i lokala och nationella grupper sträcker sig ofta endast till fundraising. Några få utvalda medlemmar bestämmer agendan och vilka aktioner som skall göras (Carter, 2007:149-151; GP 89:4:2). Medlemmarnas funktion är att med pengar visa att de stödjer Greenpeace och kritikerna mot denna odemokratiska organisation har varit

många. Greenpeace menar att ju mer någon arbetar, desto mer inflytande får han/hon och meningen med att några få bestämmer är att de vill undvika stormöten utan några resultat (Eckerman, 1989:84-86). Både kommersialiseringen och demokratifrågan har skapat många interna problem och många av de tidiga medlemmarna har lämnat organisationen i protest mot att Greenpeaces själ har försvunnit (Claudi, 1988:42-43). Detta gäller för GP med, men naturligtvis är den svenska delen en mindre del i ett stort internationellt nätverk, som agerar som en konfederation. GP och andra lokalorganisationer kan sammanliknas vid franchiseföretag, som köper rätten att kalla sig Greenpeace (Utrikespolitiska Institutet, 1995:3).

Den första aspekten av institutionaliseringen, organisationstillväxten, av GP stämmer väl överens med teorin. Hur ser det då ut med den interna institutionaliseringen? Även den aspekten stämmer med teorin, för att vi har sett hur GP har professionaliserats. De anställer folk och blir mindre beroende av volontärer. Centraliserade har de i princip varit från början, vilket har varit ett strategiskt val för att undvika samma misstag som andra ideella organisationer har gjort, eller rättare sagt inte gjort.

De två första aspekterna i institutionaliseringsprocessen stämmer in på GP, men frågan är hur det ser ut med den externa institutionaliseringen. Det är den del som visar hur GP har agerat utåt och som enligt teorin fokuserar på deras handlingar.

5.2 Extern institutionalisering

Denna del av analysen kommer att behandla GP:s handlingar och den del av processen som fokuserar på arbetet utåt, på hur de påverkar. Vad de gör och hur de pratar om vad de har gjort. Enligt ovan nämnd teori går en social rörelse från konventionella till okonventionella handlingar allteftersom de institutionaliseras. Med okonventionella handlingar i denna studie menas sådana som kan gå utanför lagens gränser och som inte anses vara ”politiskt korrekta” såsom en demonstration utanför Riksdagen anses vara. Det kan vara svårt att exakt definiera hur en sådan handling ser ut, men det är inte heller studiens syfte att ta fram.

Varje tidsperiod kommer att behandlas i var sin separat del, vilket har förklarats tidigare. Analysen är uppbyggd så att den börjar med att se hur kärnkraftsfrågan har ramats in (vad som har sagts), för att sedan följas av en struktur- samt stilanalys (hur det har sagts). Avslutningsvis undersöks vilka faktiska handlingar, som har företagits under den aktuella tidsperioden. Detta för att kunna se huruvida det finns en överensstämmelse mellan vad de faktiskt gör och vad de säger att de gör.

5.2.1 Tidsperiod 1. År 1983-1990

Det första kärnmålet i *framing* är vad som är problemet och i detta fall är det existensen av kärnkraft i världen och att den är ekonomiskt ohållbar i längden (GP 86:3:16-20). Detta faktum att det är ekonomiskt ohållbart tas upp många gånger och följer som en röd tråd igenom materialet för denna tid. Nedan följer några exempel på detta.

”Dålig ekonomi blir urusel. [...] Sammanfattningsvis är läget för kärnkraften idag att det inte finns något land som har lyckats med att få den lönsam. Den största framgången har den haft i starkt centralstyrda länder som är villiga att finansiera projekten med statliga pengar, t ex Sovjetunionen, Frankrike och Sverige. Som kommersiellt gångbar energikälla tycks kärnkraften efter Tjernobyl befinna sig i en återvändsgränd.”(GP 86:3:16).

”Vem vill fortsätta med något som är Farligt, dyrt och onödigt? Stäng av kärnkraften!”(GP 86:3:17). Greenpeaces policy förklarar sedan sakligt hur deras åtta policys för avveckling av kärnkraften ser ut, där den ekonomiska ohållbarheten är viktigast. Den fjärde punkten *”Snabb avveckling - bäst för ekonomin”* visar på att kostnaderna för hela hanteringsledet, från uranbrytning till radioaktivt avfall, är *”katastrofala”* (GP 86:3:18). Sist i artikeln följer en detaljerad ekonomisk redovisning av kärnkraften, som visar på hur samhället skulle kunna anpassas till annan form av energiproduktion och att även energikonsumtionen skulle minska om priset höjdes (GP 86:3:19-20).

Detta sista exempel visar på det *andra kärnmålet* inom *framing*, *hur lösningen på problemet ser ut*. GP har ett antal lösningar, ekonomiska och tekniska, på problemet och som explicit presenteras för läsaren. Ibland är det vissa enskilda faktorer, som kan hjälpa till att avveckla kärnkraften och ibland presenteras en lösning för ett helt lands energiproduktion. Nedan följer några exempel på lösningar.

”Herrklubben- börjar få ostadig mark under fötterna. Kärnkraftsindustrin är mäktig och sluten som en gammal herrklubb.[...] Också inifrån angrips kärnkraftsindustrin. Av en katastrofalt dålig ekonomi.” (GP 86:4:12). GP berättar om hur Greenpeace England har tagit fram en avvecklingsplan som visar på att alla reaktorer kan stängas inom fyra år, utan att påverka strömförsörjningen. Denna plan skall presenteras nästa mandatperiod, för *”Inte ens den vildaste optimist kan tänka sig att den nuvarande regeringen företar sig något konstruktivt på det här området.”* (GP 86:4:13).

”Man kan nog lugnt säga att kärnkraften är dömd att dö. Men vi vill slippa bevittna en utdragen dödskamp. [...] Här i Sverige arbetar Greenpeace för att kärnkraften skall avvecklas så snart det överhuvudtaget är möjligt, tekniskt och praktiskt. Det kan man göra på följande vis: [...] Inför rättvisa elpriser. Det nuvarande systemet med mycket låga eltaxor gynnar storkonsumenterna, och missgynnar oss andra som får vara med och betala via skattesedeln.” (GP 86:4:15). Vidare förser texten läsaren med andra lämpliga lösningar.

Det tredje kärnmålet, *att förmedla meningsfulla motiv och anledningar att engagera sig* i GP finns med att utläsa i texterna. De gör problemet tillgängligt för allmänheten genom att presentera problemet i allmänna termer. De pekar på att till exempel alla får betala för det via skatten och implicit om hur orättvist detta är

samtidigt som de talar till beslutsfattarna genom att ta fram avancerade lösningar på hur avvecklingen skulle kunna gå till.

Vid genomförandet av *strukturanalysen* bör texten i sin helhet vara i åtanke när de olika delanalyserna görs. *Kontexten* här är att texternas funktion är att påverka läsaren. Det är visserligen internt material, skrivet för medlemmar som redan har tagit ställning, men de vill naturligtvis nå en bredare publik genom att exempelvis citeras i media. Detta är fullt möjligt då texterna innehåller fakta och information om ett politiskt hett ämne. *Den ideationella strukturen* visar att GP vinklar frågan till sin egen fördel (naturligt då det är internt material). Exempel på detta är hur de sätter sig själva i en stark position.

”Greenpeace är en maktfaktor. [...] Greenpeace arbetar mot starka och effektiva krafter i samhället och det gäller att vara lika stark för att slå tillbaka.” (GP 83:1:3).

Den *interpersonella strukturen* visar att texterna försöker övertyga läsarna med fakta och argument att de (GP) har rätt och den förda politiken är felaktig.

”Propaganda har bedrivits att kärnkraft håller länge. Det politiska etablissemangen har investerat prestige i kärnkraftens förträfflighet. Vi vill klargöra kostnaderna för kärnkraftäventyret.” (GP 88:1:11).

Hur ser då sambanden mellan de olika delarna ut? De olika delarna ger en enhetlig bild av faktabaserade och övertygande texter som visar på det självklara att kärnkraft är dåligt och inte hållbart. De trycker på den ekonomiska aspekten av detta faktum och försöker att prata direkt in i folkets hjärta med argument, som berör de flesta skattebetalare.

För att fånga andan i texten genomförs en *stilanalys*, vilken även kan ses som en summering av strukturanalysen. Ett genomgående *socialt orienterat stildrag* i texterna är den ironiska och uppkäftiga attityden gentemot politikerna och de som har makten i kärnkraftsfrågan. Ett annat är den hjälteroll som GP ger sig själva i denna kamp. Nedan följer två stilmarkörer, som visar på dessa socialt orienterade stildrag.

”Olof Palme har blivit en lam fredsduva med pappersgarantier i näbben istället för en freds-Palme.” (GP 83:1:14). Detta citat är taget ur en intervju som GP har gjort med Olof Palme där de skriver om vad som politiskt görs för nedrustningen.

”Fredsduva i protest mot kärnvapenprov” (GP 85:2:10-11). Greenpeace berättar hur de med sitt fartyg Rainbow Warriors har kört i skytteltrafik för att rädda ortsbefolkningen på den lilla ön Rongelap, där ett antal provsprängningar har gjorts. Befolkningen kan inte leva där längre på grund av förstörelse och sjukdom. Politikern Margot Wallström var inbjuden att bevittna operationen, men följde på grund av säkerhetsskäl aldrig med (GP 85:2:10-11).

Ett *språkligt orienterat stildrag* är att texterna är informationstäta och faktabaserade, även om de tydligt visar GP:s inställning i frågan. Dessa stilmarkörer har nämnts ovan när det andra kärnmålet, lösningen, har beskrivits. Ett *kontextorienterat stildrag* är att texterna är vetenskapliga men förståeliga, vilket även bekräftas av de precis nämnda stilmarkörerna under lösningsdelen.

Sammanfattningsvis när de olika analyserna läggs samman så visar det att texterna är skrivna med mycket fakta och information om frågan, samtidigt som

de är uppkäftiga och ironiserar över andra som inte delar deras åsikter. Dock är det internt material och skrivet av GP själva, vilket naturligtvis medför att det är subjektivt och det går inte att utläsa om de har kontrollerats av någon utomstående. De visar tydligt hur de resonerar i kärnkraftsfrågan samtidigt som de vill påverka läsaren genom att stå för sina åsikter och visa att de är kunniga i frågan. De påvisar att de har professionella personer som arbetar för dem och den vetenskapliga kontexten bidrar till att göra texterna mer seriösa än tonen och språket.

Vilka faktiska *handlingar* har då egentligen gjorts under denna tidsperiod? Det tydligaste exemplet på en okonventionell handling under denna tid är protestresan till den franska provsprängningsanläggningen på Moruroaatollen i Stilla Havet, som genomfördes 1985. Den franska staten skickade in spioner i Greenpeaces läger och de lyckades att stoppa fartyget Rainbow Warriors, som skulle tas till atollen, genom att spränga det. En fotograf dog i dådet och den franska staten erkände till slut denna terrorhandling. Detta stoppade dock inte aktionen och med ett annat fartyg styrde Greenpeace mot provsprängningsområdet, men stoppades av den franska statens krigsfartyg. Till slut avbröts aktionen på grund av att besättningsmännen greps och sprängningarna genomfördes trots internationella fördömanden (Brown, 1999:34-41).

5.2.2 Tidsperiod 2. År 1994-1997

Under denna tidsperiod finns det både mindre material tillgängligt (förklarar tidigare) och publicerat. Det händer mycket i GP:s omvärld under denna period och framförallt möter de på motstånd och enligt dem förtal. Till exempel har Gro Harlem Brundtland (under hennes tid som ansvarig för FN:s Brundtland kommission) kritiserat Greenpeace för att tjäna pengar på att samarbeta med multinationella företag och en dokumentär har gjorts om Greenpeace grundare David McTaggart som av TV4 i Sverige döptes till ”*Greenpeace- bara en pengamaskin*”. GP bemöter kritiken i medlemstidningarna med att det är dålig grävande journalistik och att de visserligen numera arbetar med multinationella företag för att uppnå resultat, men de tjänar inte en krona på det (GP 94:1:2, 5 och 10).

Alla dessa händelser antar jag påverkar hur mycket tid de kan eller vill lägga på att kommunicera med sina anhängare. Detta är ett naturligt steg i processen eftersom att de numera har en mycket bredare medlemsbas att stå på och för att lyckas påverka och uppnå resultat måste de lyckas att få upp politikernas ögon för dem. Samtidigt är det en farlig strategi, eftersom GP lever på de pengar som stödmedlemmarna ger dem.

Det *första kärnmålet* i analysen av inramningen, *framing*, av budskapet att avveckla kärnkraften är att problemet nu sätts i bredare perspektiv med en mer utrikespolitisk och global sida. De trycker inte lika hårt på den ekonomiska delen och vänder sig inte heller till skattebetalarna, utan de riktar sig direkt till politikerna. En viktig omvärldsfaktor är att Sverige gick med i EU 1995, som kan vara en förklaring. Ett exempel på den mer globala framställningen av problemet

är att när Frankrike fortsätter att provspränga på Moruroaatollen, vänder sig GP direkt till UD med två alternativa handlingsplaner för hur Sverige skall agera på denna handling. Dock utan resultat för GP.

”Det blev ingetdera. Varför? En förklaring är att Sverige gör mycket affärer med Frankrike, framförallt när det gäller försvarsindustrin.” (GP 96:1:4).

Ramen utvidgas efter hur världen ser ut och GP anpassar den för att kunna påverka och uppnå faktiska resultat.

Framingens andra kärnmål, lösningen, liknar den som var under den första tidsperioden. De ger fortfarande väldefinierade lösningar, ekonomiskt och tekniskt, till olika aktörer som på något sätt är involverade i kärnkraftsavvecklingen. Ett exempel på detta är GP:s energiplaner som är framtagna för fyra svenska kommuner (GP 96:2:4-5).

”Vi undersökte deras energiproduktion, hur mycket de importerar, mängden de producerar själva samt hur mycket de har försökt att effektivisera.”(GP 96:2:5).

Dessa planer skickas till alla kommuninvånarna adresserat från kommunen själva. Detta för att uppmärksamma att det finns alternativ och att dessa faktiskt är genomförbara. Kommunpolitikerna vägrar att träffa GP och säger *”Usch och fy”* om denna aktion (GP 96:2:5).

Den ekonomiska delen finns fortfarande kvar när lösningar presenteras, men då de vänder sig till andra aktörer i samhället måste problemet presenteras på ett annorlunda sätt anpassat efter målgruppen. Det *tredje kärnmålet*, att lyckas med att få anhängarna med sig har förändrats i takt med att problemet har gjort det. De försöker få med sig politiker och näringslivet, de som faktiskt bestämmer och har kapitalet till det, men detta är svårare än att få stödmedlemmar. Det märks inte minst i form av den kritik och motstånd, som nu uppstår mot GP. I en bilaga till det sista nummer som ges ut, 97:1, skriver kampanjchefen:

”Vi har kanske varit osynliga ett tag. Vi kanske har levt för högt på framgångarna från tidigare år. Vi har visserligen uppnått många viktiga resultat i direktkontakt med företag och politiker bakom kulisserna, men jag tror att vår rätta plats är ute i verkligheten.”(GP 97:1 Bilaga).

Strukturanalysen av denna tidsperiods texter visar att *kontexten* även i detta fall är att påverka läsaren och nu används texterna även för att försvara sig mot det motstånd som har uppstått mot GP. De har varit mindre synliga för sina medlemmar och erkänner det till och med. Kommunikationen med politiker sker numera på andra plan än via sina interna skriftliga publikationer, då de har utvecklats som organisation och fått tillgång till andra kanaler. Den *interpersonella strukturen* visar en social ram där GP utsätts för felaktig kritik av *”de på motsatt sida”*, den hjälte som försöker att rädda miljön får felaktigt ta emot en rad smällar trots att de bara försöker att hjälpa politikerna på rätt spår. De är missförstådda. Nedanstående kommentar från GP är ett talande exempel på detta.

”För tjugofem år sedan betraktades vi som hippies- långhåriga, samhällsfrånvända avvikare. Nu kallar man oss, något nyktrare för ”överspända och ovetenskapliga krämare av skräck”.” (GP 96:3:2).

Sambanden mellan de olika delarna i strukturanalysen visar på att de känner sig trängda och att de måste försvara sig. De är fortsatt lika övertygade om att de

har rätt i fråga om kärnkraftsproblemet och att det finns en lösning, men de har förstått att de måste ha med sig sin medlemsbas.

De socialt orienterade stildragen i stilanalysen är även här den ironiska stilen och den hjälteroll, som kunde urskiljas i den förra tidsperioden. Dock är den ironiska stilen inte längre lika uppkäftig. En anledning till detta kan återigen vara kritiken och motståndet från bland annat politiker. Det visas med stilmarkören som beskrivs ovan i strukturanalysen där GP ansågs vara hippies för tjugofem år sedan. Nedan följer två andra stilmarkörer som visar på dessa socialt orienterade stildrag.

”Vi föddes för 25 år sedan. Sedan dess har vi fått höra att vi har fel. Vi fick veta att alla kärnreaktorer var säkra, åtminstone fram till Tjernobyl och Three Mile Island. (Numera är det bara de svenska reaktorerna som är garanterat säkra).”(GP 96:3:2).

Hjältestatusen visas med ett exempel på hur GP har hjälpt Aktionsgruppen mot Atomsopor med att sätta upp skyltar i naturen med en bild på en död älg tillsammans med kärnkraftssymbolen. Aktionsgruppen uttalar sig i tidningen:

”Politikerna var emot oss, kärnkraftsindustrin var emot oss, alla var emot oss tills Greenpeace kom. Det betydde oerhört mycket, säger ordförande i Aktionsgruppen mot Atomsopor i Storuman.”(GP 96:1:10).

Texterna är fortsatt informationsrika, men de kommunicerar mer om vad de faktiskt gör för att påverka och nå resultat än att beskriva problemet. Ett *språkligt orienterat stildrag* är att den är mer retorisk och använder mer emotionella uttryckssätt. Ett *kontextorienterat stildrag* är att den är mindre vetenskaplig nu och mer emotionell.

Sammanfattningsvis kan det kort sägas att det är ett GP som är på väg att förändras och deras faktiska *handlingar* består av såväl konventionella som okonventionella handlingar. De tar sig in på Ringhals kärnkraftverk och kommer nära reaktorerna. Det är dock ett mer ödmjukt GP, som inte tar för givet att de skall få medial uppmärksamhet för det (GP 96:3:6).

”Media reagerade på den bristande säkerheten och gav aktionen utrymme i press.”(GP 96:3:6).

De tar även över Socialdemokraternas kongress genom att koppla till en solcellsanläggning, som all energi skulle komma från. Samtidigt står de med banderoller för alternativa energiproduktioner (GP 96:2:5). En blandning av båda formerna av aktioner helt enkelt.

5.2.3 Tidsperiod 3. År 2010

Materialet under denna tidsperiod är annorlunda så tillvida att texterna är publicerade på GP:s hemsida och inte i interna medlemstidningar. Materialet kan läsas av alla, vilket inte var fallet tidigare. Detta är samtidigt en anpassning till dagens mediasamhälle, där en organisation som vill påverka och få anhängare måste vara synlig på Internet. Som sagts tidigare, representerar denna period nutiden och inte specifikt 2010.

Problemet, det *första kärnmålet* inom **framing**, framställs i dessa texter med en bredare infallsvinkel. Det relaterar fortfarande till den ekonomiska aspekten, fast på ett mer samhällsekonomiskt plan.

”Trots att kärnkraften kräver stora statliga subventioner kallar kärnkraftens förespråkare förvånande nog teknologin för ”billig”. Samtidigt jämrar de sig över de kostnader som mer förnybar energi skulle innebära. Men regeringsstödd support till förnybara lösningar kan överhuvudtaget inte jämföras med det stöd som kärnkraften fått och fortfarande får.”(www.greenpeace.org/karnkraftenskostnader).

Problemet är även anpassat till nutidens stora miljöfråga, klimatförändringarna, vilket kan ses i citatet ovan när de nämner förnybara lösningar.

”Men trots kärnkraftens uppenbara risker försöker kärnkraftsförespråkarna propagera för mer kärnkraft med det häpnadsväckande argumentet att kärnkraft är ett ”rent” alternativ till smutsiga fossila bränslen.”(www.greenpeace.org/avveckla).

Den tredje aspekten, förutom den ekonomiska och klimatförändringarna, på hur problemet nu framställs är säkerheten.

”Det finns inga säkra kärnkraftsverk. En olycka kan inträffa i vilket kärnkraftverk som helst.[...] Det finns en föreställning om att det är ytterst osannolikt att en olycka skulle inträffa här hos oss. Våra kärnkraftverk är säkrare än ryska och östeuropeiska, säger kärnkraftens förespråkare.”(www.greenpeace.org/olyckorochincidenter).

Lösningen på problemet, *det andra kärnmålet*, kopplar de till alla tre aspekterna. De är fortsatt optimistiska och ger detaljerade lösningar på hur avvecklingen skall gå till.

”Men vi behöver inte välja mellan två onda ting. Om vi satsar på rätt teknologi och infrastruktur kan Sverige ersätta en reaktor vartannat år med förnybar energi och en effektivare energianvändning.”(www.greenpeace.org/karnkraftenochvaktthuseffekten).

GP har tillsammans med forskare tagit fram en detaljerad och vetenskaplig rapport från 2006, *”Ett nordiskt energiscenario”*, som visar hur kärnkraften kan avvecklas samtidigt som Norden kan sluta bidra till klimatförändringarna (www.greenpeace.org/nordisktenergiscenario). De har även år 2007 publicerat rapporten *”The economics of nuclear power”*, som ur en samhällsekonomisk synvinkel visar kärnkraftens höga kostnader och hur en subventionerad industri inte ens ger speciellt bra avkastning. Lösningen kommer från sol, vind och vatten (www.greenpeace.org/economicsofnuclearpower).

De vidgar ramen efter hur de skall lyckas att påverka fler i sin omgivning. Klimatförändringarna är en viktig punkt på politikernas agenda världen över. Säkerheten är en aspekt som kan oroa allmänheten och som inte tidigare har kommunicerats i stor skala. Den ekonomiska delen är fortfarande en viktig del och som politikerna inte kan negligera. De står fortfarande för sin ståndpunkt i fråga om kärnkraften och genom detta vill de attrahera personer som delar deras åsikter i denna viktiga fråga, samtidigt som de vill få politikerna att lyssna på dem med fakta och lösningar.

Strukturanalysen på texterna visar att *kontexten* med Internet gör att detta är GP:s ansikte utåt och det är viktigt att innehållet stämmer. Det handlar helt enkelt om deras trovärdighet. För att politikerna skall lyssna och använda sig av deras lösningar måste de vara riktiga. Detta anser jag medför att texterna är mindre vinklade till sin egen fördel, mer faktabaserade och kopplar problemet till fler teman såsom exempelvis klimatförändringarna (den *ideationella strukturen*). Då det är publicerat på Internet märks det att det är en större distans till läsaren (den *interpersonella strukturen*). Lösningarna ligger på en högre nivå och talar inte direkt till folket som skattebetalare, vilket gjordes tidigare. Ett exempel på detta är att de vill visa politikerna, genom att trycka på resultatet i olika folkopinionsmätningar, att kärnkraften inte är den mest populära energiformen.

”En ny opinionsundersökning visar att kärnkraft är den minst populära energikällan bland EU:s medborgare. Nästan dubbelt så många är emot kärnkraft som för kärnkraft. Det framgår av den Eurobarometer som EU-kommissionen nyligen publicerade.” (www.greenpeace.org/minstpopulär).

Sammanfattningsvis är texterna mer sakliga och professionella och det märks att de syftar till att påverka olika aktörer i samhället.

I **stilanalysen** finns dock fortfarande stildraget ironi kvar, fast den är inte alls lika tydlig som tidigare (*socialt orienterat stildrag*). De använder adjektiv som det *”häpnadsväckande argumentet”* när de talar om att kärnkraft skulle vara ett rent alternativ till fossila bränslen. De ironiserar även över att naiva svenska politiker påstår att våra svenska kärnkraftverk är säkrare än de ryska (se exempel ovan). Ett annat är att de indirekt menar att politikerna är ointelligenta som satsar på kärnkraft för att lösa klimatförändringarna.

”Det är betydligt intelligentare att investera i ren och förnybar energi, som sol- och vindkraft, vågkraft, biobränslen och att använda energin på ett smartare sätt.” (www.greenpeace.org/avveckla).

Borta är hjältestatusen och försvarstalet mot de som har annorlunda åsikter än de. Ett *språkligt orienterat stildrag* är de använder sig av metaforer för att förstärka sitt budskap.

”De som förespråkar en fortsatt användning av kärnkraft gör det ofta med argumentet att förnybar energi inte räcker till. De menar att man har satsat på de alternativen sedan folkomröstningen utan resultat och att det enda alternativet till kärnkraft idag är smutsig kolkraft från Danmark. Det här budskapet har hamrats ut av kärnkraftslobbyen under så lång tid att många tror att det är sant.” (www.greenpeace.org/karnkraftenskostnader).

Innehållsligt är texterna konkreta och även om en viss ironi finns så är de *”avskalade”* för att vara sakliga och professionella. *Kontexten* är mer vetenskaplig och globaliserad i den meningen att de har breddat sin bild av problemet. Detta är inte så märkligt med tanke på den globalisering som har skett under 2000-talet. Detta senare stycke anser jag väl sammanfattar stilen på texterna under denna tidsperiod.

Vad det gäller **handlingarna** under tidsperioden görs fortfarande okonventionella sådana, som till exempel den som beskrevs i inledningen när GP intog Forsmark. En lite mer konventionell handling är att de ockuperade Vattenfalls huvudkontor när bolaget på årsstämman skulle rösta om den framtida

satsningen på förnybar energi. Målet var att ingen anställd skulle kunna komma in i byggnaden och GP uppmanade Maud Olofsson att rösta mot kärnkraften (Stiernstedt, 2010).

6 Slutsats

Om GP vore institutionaliserade skulle de enligt teorin inte företa sig några radikala, okonventionella, handlingar, vilket de faktiskt har gjort från början och ända fram till idag. Detta pekar på att GP inte fullt ut är institutionaliserade, men i viss grad är de. Denna institutionaliseringsprocess har inneburit att GP har förändrats och ändrat sitt sätt att påverka politikerna och andra i samhället.

GP har förändrat sitt sätt att behandla problemet, kärnkraften, genom att förändra ramen. De har anpassat den efter rådande samhälleliga omständigheter, genom att prata om problemet utifrån nya aspekter under de tre tidsperioderna. De har ändrat fokus för att kunna påverka, göra sig hörda och samla anhängare, vilket är en del av institutionaliseringsprocessen. Även lösningarna har förändrats under tiden och de är hela tiden samstämmiga med hur problemet har ramats in. De har även ändrat sitt sätt att kommunicera, hur de presenterar problemet. Från att vara uppkäftiga och positionera sig själva som hjältar, till att framstå som professionella och sakliga. Detta har gjorts utan att tappa den ironiska attityd, som är ett kännetecken för GP. Texterna har varit ett viktigt medium för dem och de har använt dem för att visa var de står och vad de anser, men det är samtidigt där som en skillnad kan ses mellan hur de framför det och vad de gör.

Detta strategiska arbete med hur de framför sina åsikter medför att de numera framstår som professionella, trots att kanske anhängarna har svikit GP under tidens gång. Det kan vara att det är därför som anhängarna har svikit, för att från början var de inte den professionella organisation som de faktiskt är idag. Samtidigt är de radikala i den mening att de genomför olagliga aktioner, okonventionella handlingar, vilket irriterar politikerna. De behåller därmed en del av den radikala image, som gjorde dem kända en gång på 1970-talet och på så sätt kan de faktiskt vara professionella och radikala samtidigt. Det är detta som jag anser gör GP så intressanta, för att trots att de är en stor organisation lyckas de faktiskt att behålla sin radikalitet.

GP går sin egen väg och låter sig inte institutionaliseras fullt ut. Detta är ett strategiskt val, som de gör för att på mest effektivt sätt och med bäst resultat lyckas med att påverka politikerna. GP kan mycket väl ställa sig utanför riksdagen och demonstrera, men de kan även inta kärnkraftverk och borda fartyg som transporterar radioaktivt avfall. Det är detta som gör GP och de kommer inte låta staten bestämma hur de skall kommunicera med politikerna. GP:s medlemmar stödjer denna form av påverkan eller kommunikation och de tror antagligen inte att det räcker att ställa sig med en skylt utanför Rosenbad.

Jag är säker på att nya former av sociala rörelser kommer att uppkomma, där de med nya ramar och okonventionella metoder försöker få politikerna att förstå hur mycket de oroar sig för kärnkraften och miljöproblemen och att de inte accepterar ”bara prat och ingen handling”.

De två första kriterierna i institutionaliseringsprocessen undersöks inte i någon större grad i denna studie, men det vore intressant att undersöka begreppet professionalitet inom den interna institutionaliseringen. I denna studie har i viss mån den externa professionaliteten undersökts, men vad innebär det att vara professionell inom en organisation? Hur påverkar det institutionaliseringsprocessen? Det skulle kunna vara ett område för framtida forskning.

7 Referenser

- Benford, Robert D. – Snow, David A., 2000. *Framing Processes and Social Movements: An overview and Assessment* [Elektronisk].
<http://ehis.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=103&sid=034ebee7-c78b-4cee-8b61-80f60552e6e2%40sessionmgr110>.
Hämtdatum: [2010-08-10]
- Bengtsson, Tomas- Ewenfeldt, Björn- Pedersen, Lars, 2010. ”Protester vid Forsmark- 27 anhängna”, *Dagens Nyheter*, 2010-06-14.
- Bergström, Göran - Boréus, Kristina (red.), 2005. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Boström, Magnus, 2001. *Miljörörelsens mångfald*. Diss. Stockholm: Univ. : 2001
- Brown, Paul, 1999. *Greenpeace*. 1. uppl. Malmö: Bokfabriken fakta
- Carter, Neil, 2007. *The politics of the environment: ideas, activism, policy*. 2.ed. Cambridge: Cambridge University Press
- Claudi, Erik, 1988. *Greenpeace och kampen för vår miljö*. Stockholm: Gidlund
- Davidson, James D., 1985. *Mobilizing social movement organizations: the formation, institutionalization, and effectiveness of ecumenical urban ministries*. Storrs, Conn.: Society for the Scientific Study of Religion
- Eckerman, Pelle, 1989. *Greenpeace: krigarna av regnbågen*. Stockholm: Alfabeta
- Esaiasson, Peter, 2007. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Gamson, William A. – Meyer, David S., 1996. ”Framing political opportunity”, in McAdam, Doug – McCarthy, John D. – Zald, Mayer N. (red.) *Comparative perspectives on social movements: political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings*. New York: Cambridge University Press, pp. 275-290.
- Greenpeace medlemstidning, *Greenpeace*. 1983 Nummer 1, 1985 Nummer 2, 1986 Nummer 1, 1986 Nummer 3, 1986 Nummer 4, 1988 Nummer 1, 1988 Nummer 2, 1989 Nummer 4, 1994 Nummer 1, 1996 Nummer 1, 1996 Nummer 2, 1996 Nummer 3, 1997 Nummer 1 Bilaga.
- Greenpeace International, Struktur, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/how-is-greenpeace-structured/>. Hämtdatum: [2010-08-03]
- Greenpeace Sverige, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/sweden/>. Hämtdatum: [2010-08-03]
- Greenpeace Sverige, Avveckla, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/sweden/kampanjer/karnkraft>. Hämtdatum: [2010-05-04]

- Greenpeace Sverige, Minst populär, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/sweden/nyheter/karnkraften-minst-popular>. Hämtdatum: [2010-05-04]
- Greenpeace Sverige, Kärnkraftens kostnader, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/sweden/kampanjer/karnkraft/karnkraftens-kostnader>. Hämtdatum: [2010-05-05]
- Greenpeace Sverige, Kärnkraft och kärnvapen, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/sweden/kampanjer/karnkraft/karnkraft-och-karnvapen>. Hämtdatum: [2010-05-05]
- Greenpeace Sverige, Kärnkraften och växthuseffekten, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/sweden/kampanjer/karnkraft/karnkraften-och-vaxthuseffekten>. Hämtdatum: [2010-05-04]
- Greenpeace Sverige, Olyckor och incidenter, Hemsida, [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/sweden/kampanjer/karnkraft/olyckor-incidenter>. Hämtdatum: [2010-05-04]
- Greenpeace Sverige, Dokument- Nordiskt energiscenario [Elektronisk] 2006. Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/raw/content/sweden/rapporter-och-dokument/ett-nordiskt-energiscenario.pdf>. Hämtdatum: [2010-05-04]
- Greenpeace Sverige, Dokument- The Economics of nuclear power [Elektronisk] 2007. Tillgänglig: <http://www.greenpeace.org/raw/content/sweden/rapporter-och-dokument/the-economics-of-nuclear-power-2.pdf>. Hämtdatum: [2010-05-05]
- Hellspong, Lennart, 2001. *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Klandermans, Bert – de Weerd, Marga – Sabucedo, Jose-Manuel – Costa, Maria, 1999. ”Injustice and Adversarial Frames in a Supranational Political Context: Farmers’ Protest in the Netherlands and Spain”, in Della Porta, Donatella - Kriesi, Hanspeter - Rucht, Dieter (red.). *Social movements in a globalizing world*. Basingstoke: Macmillan, pp.134-147.
- Martens, Kerstin, 2005. *NGOs and the United Nations: institutionalization, professionalization and adaptation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- McAdam, Doug – McCarthy, John D. – Zald, Mayer N., 1996. “Introduction: Opportunities, mobilizing structures, and framing processes- toward a synthetic, comparative perspective on social movements”, in McAdam, Doug – McCarthy, John D. – Zald, Mayer N. (red.) *Comparative perspectives on social movements: political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings*. New York: Cambridge University Press, pp. 1-20
- Schön, Donald A. - Rein, Martin, 1994. *Frame reflection: toward the resolution of intractable policy controversies*. New York, N.Y.: Basic Books
- Scott, W. Richard, 2008. *Institutions and organizations: ideas and interests*. 3. ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage
- Stiernstedt, Jenny, 2010. “Vattenfalls kontor ockuperat av Greenpeace”, *Dagens Nyheter*, 2010-04-28.
- Teorell, Jan - Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber

- Utrikespolitiska Institutet, 1995. *Nyhetsbrev Utrikes. Greenpeace och Amnesty-globala maktfaktorer*. Nr 7 1995
- Van der Heijden, Hein-Anton, 1999. *Environmental Movements, Ecological Modernisation and Political Opportunity Structures* [Elektronisk]. <http://ehis.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/ehost/detail?vid=5&hid=103&sid=411c0051-e5c1-45c8-b0b7-ebf84e91f320%40sessionmgr104>. Hämtdatum: [2010-08-10]